

1. Захарчук, Т. В. Подготовка актуальных изданий для библиотечно-информационной сферы: опыт петербургской библиотечной школы и издательства «Профессия» / Т. В. Захарчук. – Режим доступа : //http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea_2003/.../doc31.html. – Дата доступа : 8.09.2016.

2. Обращаясь к старому, открывать новое... : труды преподавателей и сотрудников Белорусского государственного университета культуры и искусств, 2005 – 2015 гг. : библиографический указатель / Белорус. гос. ун-т культуры и искусств ; сост.: Е. М. Приходько, Т. В. Ишутина. – Минск : БГУКИ, 2015. – 182 с.

3. Столяров, Ю. Н. Документный ресурс : учеб. пособие / Ю. Н. Столяров. – М. : Либерия, 2001. – 152 с.

4. Юхнавец, Т. С. Адукацыйныя інфармацыйныя рэсурсы: да пытання вызначэння сутнасці / Т. С. Юхнавец // Весн. Беларус. дзярж. ун-та культуры і мастацтваў. – 2014. – № 2. – С. 103–110.

*І. П. Клімаў,
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт, дацэнт кафедры беларускай
філалогіі і сусветнай літаратуры*

СПЕЦЫФІКА РЭЛІГІЙНАГА СТЫЛЮ Ў МОВЕ

У сучаснай лінгвістыцы (ва ўсялякім выпадку, у славянскіх краінах) няма згоды ці хаця б кансенсусу ў справе вылучэння такой з'явы, як рэлігійны стыль. Яшчэ зусім нядаўна пра такі стыль не згадвала ніводная тыпалогія функцыянальных стыляў не толькі ў Беларусі, але і ў Расіі ці Польшчы, як і ў іншых славянскіх краінах [4, с. 21]. Доўгі час з'явы, звязаныя з рэлігіяй, там не маглі вольна даследавацца як асобны аб'ект з-за цэнзурных і ідэалагічных забарон. Толькі ў 1990-я гг. у славянскіх краінах з'явіліся працы, дзе вядзецца гаворка пра рэлігійны стыль ці робіцца спроба яго дэфінаваць або апісаць. Аднак гэтае пытанне ўсё яшчэ застаецца адкрытым. Пры гэтым у некаторых працах рэлігійны стыль называецца інакш: «кафесійны», «царкоўны», «багаслужбовы», «казнадзейскі» («прапаведніцкі») і да т. п. [2; 3, с. 287; 4, с. 22–28; 1, с. 10–12], што адлюстроўвае як неўсталяванасць тэрміналогіі, так і істотныя разыходжанні даследчыкаў у вызначэнні сутнасці з'явы.

(У дадзенай працы, дзеля спрашчэння, такія найменні ўмоўна прызнаюцца сінанімічнымі, хаця далёка не ўсе яны сапраўды з'яўляюцца сінонімамі).

Апрача разыходжанняў у тэрміналогіі існуе значная праблема і з дэфініцыяй самога рэлігійнага стылю, вызначэння яго параметраў і сэнсавага нападзення (гл. у дэталях [2; 4]). Галоўная праблема даследчыкаў, відаць у тым, што яны спрабуюць неапраўдана звязіць ці пашырыць аб'ект рэлігійнага стылю ці блытаюць яго з іншымі з'явамі. Адны даследчыкі адносяць да рэлігійнага стылю любое маўленне, вуснае ці пісьмовае, звязанае з рэлігіяй [6, с. 362], што неапраўдана. Рэлігійнае паведамленне (у якім прысутнічае рэлігійная лексіка, тэрміналогія і ідэаматыка) можа рабіцца ў любым стылі – навуковым, публіцыстычным, мастацкім, размоўным, аднак гэта не ператварае іх у віды нейкага глабальнага рэлігійнага стылю [1, с. 12–14], не падпарадкоўвае яму. У гэтым выпадку ў дачыненні да рэлігійнай камунікацыі, рэлігійнага паведамлення (няважна, у царкоўным, канфесійным дыскурсе ці ў свецкім дыскурсе [5, с. 77–79]) больш дарэчна выкарыстоўваць тэрмін «рэлігійная мова», а тэрмін «рэлігійны стыль» пакінуць сферы стылістыкі. Рэлігійная мова апісвае «рэлігійны свет» – навакольны свет у тэрмінах рэлігіі, прыз прызму рэлігіі [3, с. 287–288]. Іншыя даследчыкі неапраўдана звужаюць аб'ём паняцця «рэлігійны стыль», звязваючы яго толькі з пэўнай канфесіяй ці рэлігіяй [1, с. 6, 10–40], што штучна разрывае аб'ект, які з'яўляецца адзіным. Да рэлігійнага паведамлення ў той ці іншай нацыянальнай (этнічнай, агульнанароднай) мове звяртаюцца прадстаўнікі любых канфесій і рэлігій, пры гэтым адрозненне паміж імі назіраецца бадай у сферы тэрміналогіі і часткова ў нетэрміналагічнай лексіцы і ідэаматыцы, шмат жа элементаў застаюцца агульнымі. Здаецца, што такая сітуацыя не можа прыводзіць да ўтварэння такой жа колькасці стыляў, колькі вядома канфесій і рэлігій.

Таму апраўдана весці гаворку пра рэлігійны стыль як пра з'яву, што ўзнікае ў той ці іншай нацыянальнай мове пад уплывам працяглай практыцы дамінуючай (ці традыцыйнай) рэлігіі і пераважна ў пісьмовай форме. Такі стыль звычайна складваецца і развіваецца ў шэрагу традыцыйных ці найбольш значных рэлігійных жанраў або дыскурсаў (кшталту Св. Пісан-

ня, казання, павучання, паслання, жыцця, малітвы, рэлігійнай песні і да т. п.), што існуюць у нацыянальнай мове. Элементы гэтага стылю толькі ірадыруюць у іншыя сферы рэлігійнай камунікацыі (напрыклад, у жывое, нязмушанае маўленне вернікаў або рэлігійных функцыянераў на рэлігійную тэматыку, у іх выступленні ў медыях; нарэшце, пры сповядзі і ў місіянерстве). Аднак такая ірадыяцыя – неабавязковая і няўстойлівая, рэлігійная камунікацыя можа здзяйсняцца і без выкарыстання элементаў рэлігійнага стылю. Такім чынам, рэлігійны стыль не тоесны рэлігійнай мове, якая ахоплівае ўсе аспекты рэлігійнай камунікацыі, у тым ліку і рэлігійны стыль, і не можа зводзіцца да яго.

Варта таксама звярнуць увагу, што ў розных мовах сродкі стварэння «рэлігійнасці» ў тэксце (г. зн. рэлігійнага стылю) даволі разнастайныя і з цяжкасцю ўлягаюць запазычанню. Гэта не толькі спецыфічная лексіка (у т. л. архаізмы), ідэаматыка і тэрміналогія, але і будова сказа (у т. л. сінанімічныя шэрагі і пералікі), і стылёвы рэгістр, і канатацыі, і кампазіцыйныя адметнасці [8, s. 454–456]. Для адных моў (як правіла, са сталай пісьмовай традыцыяй) у рэлігійным тэксце тыпова выкарыстанне кніжнай і/ці архаічнай лексікі, складаных канструкцый, сінанімічных шэрагаў і пералікаў, пазбяганне вульгарызмаў ці калёквіялізмаў (размоўных сродкаў), для іншых моў такі шлях праблематычны. Але нават у распрацаваных мовах спецыфічныя сродкі зусім неабавязковыя для стварэння рэлігійнага паведамлення. Нават у адной мове (у т. л. з даўняй пісьмовай традыцыяй і працяглым панаваннем традыцыйнай рэлігіі) можна сустрэцца з разнастайнасцю выражэння рэлігійнага: адны канфесіі і рэлігійныя плыні ў сваім дыскурсе схільныя да архаікі і патэтыкі, сурова адмаўляючы калёквіялізмы (маўляў, тады рэлігійны дыкурс набіраецца «свецкасці» і губляе сваю сакральную моц), тады як іншыя пазбягаюць такой штучнасці маўлення, бачачы ў гэтым адарванасць рэлігійнага паведамлення ад штодзённага жыцця, і наадварот імкнуцца да больш гутарковай стылістыкі [8, s. 451–452].

Нарэшце, трэба адзначыць і няўнасць уласна тэкставых заканамернасцей пабудовы рэлігійных паведамленняў – таго, што звычайна называюць дыкурсам. Рэлігійны дыкурс утвараюць не толькі структурныя элементы (рэлігійная лексіка і

ідэаматыка, тэрміналогія і нелексічныя варыянты), стылістычныя сродкі (парадак, кампазіцыя элементаў, у т. л. паўторы, эпітэты, сінанімізацыі, анафары ці эпіфары і інш. [7, s. 15]), але і пэўныя камунікацыйныя канвенцыі (напрыклад, звяртанне ў пэўнай граматычнай асобе ці, наадварот, пазбяганне ўжытку пэўнай асобы; табу, эўфемізмы, прэсупазіцыі, імплікатуры і г. д.), прыёмы этыкету, веды пра камунікацыйную сітуацыю і да т. п. Калі рэлігійны стыль залежыць ад жанру і абумоўлены гістарычным развіццём нацыянальнай (этнічнай) мовы, то рэлігійны дыскурс залежыць ад розных сітуацыйных і кантэкстуальных чынікаў. Верагодна, паняцці «рэлігійны стыль» і «рэлігійны дыскурс» неяк апасродкавана звязаныя паміж сабой, што патрабуе далейшых даследаванняў.

1. *Бугаева, И. В.* Язык православной сферы: Современное состояние, тенденции развития : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.01 / И. В. Бугаева ; Гос. ин-т рус. яз. им. А. С. Пушкина. – М., 2010. – 40 с.

2. *Гадомский, А. К.* Религиозный язык или стиль: попытка систематизации терминологии теолингвистики / А. К. Гадомский // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Филология. – Симферополь, 2006. – Т. 19 (58). – № 2. – С. 186–192.

3. *Гадомский, А. К.* Религиозный язык – теолингвистика – языкознание / А. К. Гадомский // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Филология. – Симферополь, 2007. – Т. 20 (59). – № 1. – С. 287–292.

4. *Гадомский, А.* Стилистический подход к изучению религиозного языка / А. Гадомский // Стил. – Белград, 2008. – С. 21–35.

5. *Мечковская, Н. Б.* Язык и религия: лекции по филологии и истории религий ; учеб. пособ. / Н. Б. Мечковская. – М. : Гранд : Агенство «Фарир», 1998. – 349 с.

6. *Чернишова, Ю. О.* Религиозный текст, стиль, дискурс: уточнения понятия / Ю. О. Чернишова // Studia Linguistica. – 2012. – Вып. 6. – Т. 2. – С. 361–365.

7. *Bajerowa, I.* Swoistość języka religijnego i niektóre problemy jego skuteczności / I. Bajerowa // Łódzkie Studia Teologiczne. – 1994. – Wyp. 3. – S. 11–18.

8. *Makuchowska, M.* Styl religijny / M. Makuchowska // Przewodnik po stylistyce polskiej / red. St. Gajda. – Opole, 1995. – S. 449–473.